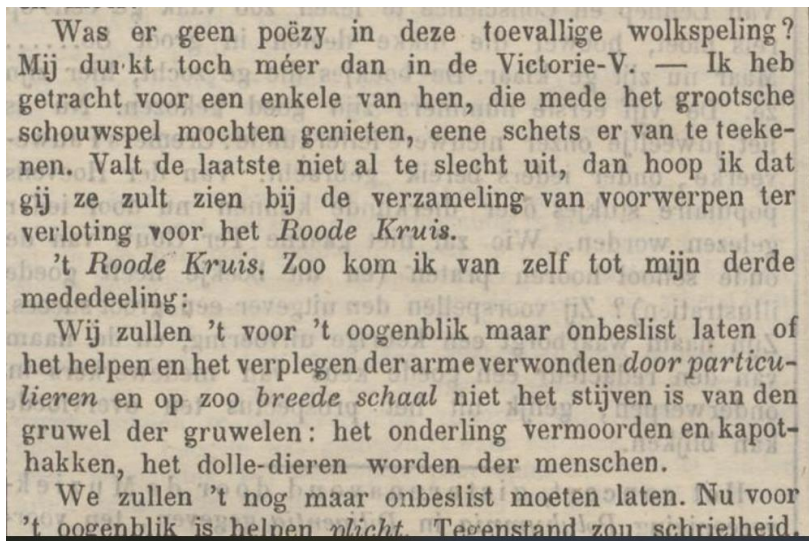

J.J. Cremer, de Frans-Duitse oorlog 1870, en de Leidse weeskinderen.

De Frans-Duitse oorlog was een gewapend conflict tussen Frankrijk en een door Pruisen aangevoerde coalitie van de Noord-Duitse Bond en een aantal Zuid-Duitse koninkrijken. De oorlog duurde van 19 juli 1870 tot 10 mei 1871. Het eindresultaat was een overwinning voor Pruisen en zijn bondgenoten.

De Frans-Duitse oorlog raakte een gevoelige snaar bij J.J. Cremer. Het brute oorlogsgeweld verbijsterde hem, en als emotionele man kon hij niet anders dan met de pen reageren.

Dat deed hij met een open brief in het Vaderland van 18 september 1870 waarin hij spreekt van de "gruwel der gruwelen: het onderling vermoorden en kapot-hakken, het dolle-dieren worden der menschen". "Nu voor 't oogenblik is helpen plicht". Cremer besloot het Rode kruis te steunen.

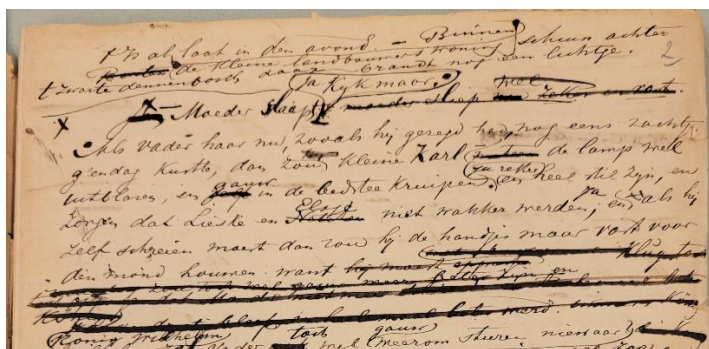
Hij stelde een tekening van een bijzonder wolkenverschijnsel (de altocumulus lenticularum, ofwel een lenswolk) die hij tijdens zijn vakantie in Kleef had gemaakt ter beschikking aan een verloting waarvan de opbrengst ten goede kwam aan het Rode kruis.

Ook de opbrengst van de voordrachten van Overbetuwe novelist Bella Roel schenkt hij aan het Rode Kruis. Deze novelle is medio juni-juli 1870 geschreven, en heeft inhoudelijk niets met een oorlogssituatie te maken.

De aanhoudende oorlogsberichten in de pers zorgen er voor dat Cremer gaat schrijven wat resulteert in "De oorlog een noodzakelijk kwaad?" In enkele min of meer losstaande verhalen beschrijft hij de ellende van een oorlog voor gezinnen. Gezinnen die hun vader verliezen wanneer deze sneuvelt, en een verhaal over een feestvierend gezin dat alles verliest door het oorlogsgeweld.

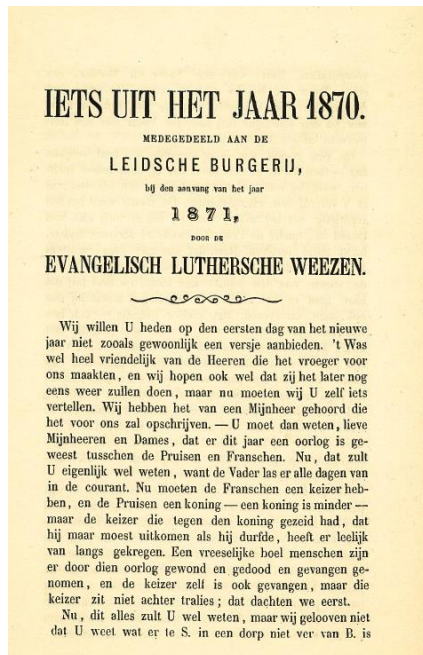
Cremer schrijft zijn boosheid van zich af. Hij doet de uitspraak dat Nederland als klein land een belangrijke rol kan spelen in het beteugelen van oorlogsgeweld. Hij zal daarom zeker tevreden zijn geweest met het feit dat zijn stad Den Haag de internationale stad is voor vrede en recht is geworden.

Vrij, dierbaar Nederland! roept het den volken toe:

Slecht uw vestingen, uw arsenalen en tuighuizen; vernietigt uw heillooze wapenfabrieken, uw monster-geschutgieterijen. Dat alles knaagt aan uw eigen welvaart en dwingt een volk, 't welk u de broederhand zou willen reiken, om zich even als gij in 't ijzeren pantser te steken; 't pantser, knellend, drukkend, den vrijen bloedsomloop belemmerend, 't hoofd verhittend, drijvend den arm tot vernieling en broedermoord, wijzend de tintelende hand op de misgeboorten van het genie, op stinkbommen en satansraketten.

Maar vooral klein Nederland, gedraag u verstandig en wijs, terwijl ge de vaan van den vredebond hoog en met frissche kleuren doet wapperen door uw vrije lucht; wees wijs en

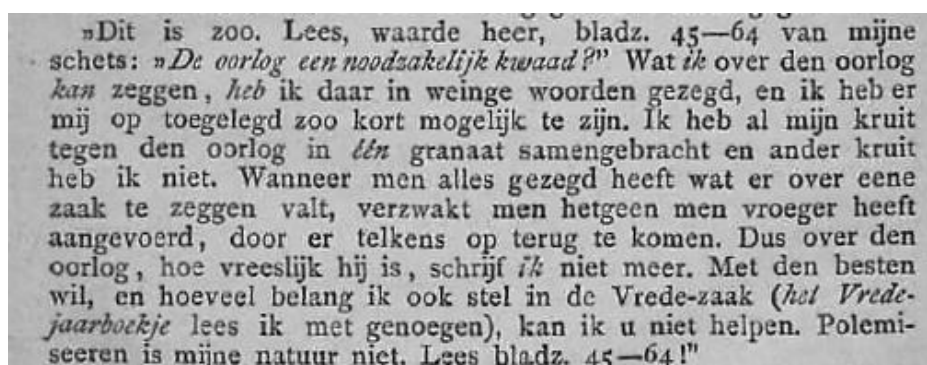
Eind van het jaar 1870 schrijft hij voor het Evangelisch-lutherse weeshuis een laatste curieuze anti-oorlog tekst: "Iets over het jaar 1870". In deze anoniem verschenen schets laat Cremer Leidse weeskinderen vertellen over de gruwelen van de oorlog.

Deze publicatie is niet in de handel geweest, maar werd door Leidse weeskinderen van het Evangelisch-Lutherse weeshuis in plaats van de gebruikelijke nieuwjaarswens voorgelezen aan de burgers van Leiden. Er is een (1) gedrukt exemplaar bewaard gebleven in het Archief van Leiden.

In 1877 heeft Cremer een gesprek met de advocaat George Belinfante die hem vraagt om een nieuwe bijdrage te schrijven over oorlog en vrede voor de net opgericht Nederlandsche vredebond. Cremer weigert dat. Hij zegt dat hij daar alles reeds heeft geschreven in *De oorlog een noodzakelijk kwaad?*

De uitgever gaf overigens na de dood van Cremer geen toestemming tot een herdruk van *De oorlog een noodzakelijk kwaad*.

Belinfante is dankbaar dat Cremer "ook tegen den oorlog eene krachtige stem heeft verheven".

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 29 juni 2023